

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Університет Жирони (Іспанія)
Університет Орадя (Румунія)
Талліннський університет (Естонія)
КЗ «Харківська обласна станція юних туристів»

РЕГІОН - 2019:

СТРАТЕГІЯ ОПТИМАЛЬНОГО РОЗВИТКУ

МАТЕРІАЛИ

МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

(м. Харків, 16 – 17 жовтня 2019 р.)

Харків
2019

Редакційна колегія: Л.М. Немиць, д. геогр. н., проф. (голова редакційної колегії); П. Беднар, PhD, доц.; Н. Елізбарашвілі, д. геогр. н., проф.; Д. Карачоні, PhD, наук. співроб.; С.В. Костріков, д. геогр. н., проф.; К.В. Мезенцев, д. геогр. н., проф.; Ч. Морар, PhD, доц.; К.А. Немиць, д. геогр. н., проф.; Я.Б. Олійник, д. екон. н., проф., акад. АПН України; І.О. Пилипенко, д. геогр. н., доц.; Г.П. Підгрушний, д. геогр. н., ст. наук. співроб.; М. Рейманн, PhD, доц.; С. Станайтіс, д. соц. н., проф.; Дж.В. Субірос, PhD, доц.

Адреса редакційної колегії: Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна, майдан Свободи, 4, м. Харків, 61022, к. 3-62, тел. +38(057) 707-52-74, e-mail: conference.region@gmail.com.

Затверджено до друку рішенням Вченої ради Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна (протокол № 9 від 30.09.2019 р.).

Зареєстровано у державній науковій установі «Український інститут науково-технічної експертизи та інформації» (Посвідчення № 601 від 18 грудня 2018 р.).

Регіон – 2019: стратегія оптимального розвитку: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Харків, 16 – 17 жовтня 2019 р.). – Х.: ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2019. – 276 с.

Тексти представлено у авторській редакції. Автори несуть повну відповідальність за зміст доповідей, а також добір, точність наведених фактів, цитат, власних імен та інших відомостей.

Матеріали пройшли внутрішнє рецензування.

ISBN 978-966-285-599-9

© Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна, оформлення, 2019

РЕСТОРАННОГО ГОСПОДАРСТВА У ХАРКІВСЬКІЙ ОБЛАСТІ.....	97
<i>Корнус А.О., Корнус О.Г.</i> ОСОБЛИВОСТІ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ЗЕРНОВОГО ГОСПОДАРСТВА СУМСЬКОЇ ОБЛАСТІ.....	99
<i>Кушнірук Г.В., Рутинський М.Й.</i> СУБРЕГІОНАЛЬНІ ІНІЦІАТИВИ РОЗВИТКУ ПРОМИСЛОВОГО ТУРИЗМУ НА ЛЬВІВЩИНІ.....	103
<i>Пилипенко І.О.</i> МИКОЛАЇВ ТА ХЕРСОН ЯК ПОРТОВІ ЦЕНТРИ: СПІЛЬНІ РИСИ ТА ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ.....	106
<i>Савчук І.Г.</i> ЗНАЧЕННЯ КИЄВА В ЕКСПОРТІ УКРАЇНИ.....	108
<i>Цеханович В.Б.</i> ИННОВАЦІИ В СИСТЕМЕ ЄВРОРЕГІОНАЛЬНОГО СОТРУДНИЧЕСТВА.....	110
<i>Черномаз П.О.</i> ВПЛИВ ГЕОПОЛІТИЧНОЇ СИТУАЦІЇ НА ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНУ ДІЯЛЬНІСТЬ РЕГІОНІВ СХІДНОГО ПРИКОРДОННЯ УКРАЇНИ.....	112
<i>Шуканов П.В., Шуканова А.А., Сафронов О.С.</i> РЕГІОНАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ РОЗМІЩЕННЯ ІНДУСТРІАЛЬНИХ ПАРКІВ УКРАЇНИ.....	116

**СЕКЦІЯ 3
ПРИРОДНО-РЕСУРСНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ТА РЕГІОНАЛЬНА
ЕКОЛОГІЧНА ПОЛІТИКА**

<i>Elizbarashvili R.</i> GEOGRAPHICAL CRITERIA'S OF NATURAL-RECREATIONAL POTENTIAL OF RESORTS.....	120
<i>Безсонний В.Л., Третьяков О.В., Буц Ю.В.</i> ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД УПРАВЛІННЯ ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯМ ТА РЕГІОНАЛЬНОЮ ЕКОЛОГІЧНОЮ ПОЛІТИКОЮ.....	123
<i>Белей Л.М., Куців Л.П., Марчук І.В.</i> ЛІСИ ЖЕНЕЦЬКОГО ПРИРОДООХОРОННОГО НАУКОВО- ДОСЛІДНОГО ВІДДІЛЕННЯ КАРПАТСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО ПРИРОДНОГО ПАРКУ: ОСНОВНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ТА ОСОБЛИВОСТІ.....	127

It has been suggested that the resort or resort area is desirable to be distinguished from the settlements, industrial facilities, transport quarters and agricultural lands. Its area should be distinguished with isolated and special efficiency, should have an individual aesthetic environment and a vacation zone. The resort area is usually made up of natural and cultural space. The function of cultural space can also be a historic monument on the approach to the resort. In such a view, re-evaluation and planning of Georgian resorts will be presented as a topical scientific-practical task, which is desirable to take into account the provisions of the European Landscape Convention (Georgia acceded in 2011).

Recreational assessment of the elements of the natural environment includes several interconnected steps. These include: Determination of the object (natural component), determining the requirements of the subject (reissue), evaluation criteria and parameters. This can be used in this regard the five-step scale – very favorable, favorable, moderately favorable, less favorable and non-compliant.

References:

1. Voprosi geografii (teoria i praktika turizma) (2014). Т. №139. [Geography issues (theory and practice of tourism)]. т. 139. Moskva: kodeks, 471. [In Russian].
2. Maksakovski V.P. (2000). Razvitie I geografia mejdunarodnogo turizma. Geografia v shkole. № 8, 41-52. [Maksakovsky V.P. The development and geography of international tourism. Geography at school. No. 8, 41 - 52. [In Russian]
3. Biological and Landscape Diversity of Georgia. (2000). Proceedings of the First National Conference. Tbilisi: WWF Caucasus office, 312.
4. Elizbarashvili N., Meessen H., Meladze G., Khoetsian A., Kholer T. (2018). Sustainable development of mountain regions and resource management. Tbilisi: 304.

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД УПРАВЛІННЯ ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯМ ТА РЕГІОНАЛЬНОЮ ЕКОЛОГІЧНОЮ ПОЛІТИКОЮ

В.Л. Безсонний¹, О.В. Третьяков², Ю.В. Буц¹

¹vitalii.bezsonnyi@hneu.net

^{1,2}Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця,

²Харківська державна академія фізичної культури, м. Харків, Україна

Ukrainian legislation in the field of environmental management and management of regional environmental policy is in line with European laws. The theory and practice of the leading European Union countries in the field of environmental policy are analyzed; environmental protection; rational use of water resources; atmospheric air protection; household waste management. Various types of economic stimulation, environmental taxation are considered. European experience shows that regional natural resource management bodies should be the owners of regional investment funds and be responsible for their distribution.

Keywords: *regional environmental policy, environmental management, environmental protection*

Україна – держава, що володіє унікальним природним потенціалом. Тому основною метою економіки нашої країни є підвищення ефективності використання природних ресурсів та скорочення негативного впливу на навколишнє середовище. Однак державна політика України по відношенню до природних ресурсів і регіональної екологічної політики на сьогоднішній день зазнає істотних зміни у структурі органів управління природними ресурсами. Для створення оптимальної системи адміністративно-правового регулювання природокористування необхідно проаналізувати сучасну європейську теорію і практику.

Інтерес, викликаний до ознайомлення із європейською практикою і законодавством адміністративного регулювання в сфері природокористування і регіональної екологічної політики викликаний, перш за все, прагненням запозичити все краще, що накопичено в інших країнах.

Слід зазначити, що більшість міжнародних фінансових інститутів і організацій вважають одним із пріоритетів своєї діяльності заохочення такого розвитку, який був би сталим як з економічної, так і з екологічної точки зору. Економічний механізм природокористування багатьох країн є екологічно орієнтованою сукупністю структур, форм і методів управління природокористуванням. У їх складі, поряд з екологічними представлені правові, адміністративні, громадські та інші форми і методи, що створюють систему економічних важелів і стимулів впливу, за допомогою яких забезпечується регулювання еколого-економічних інтересів суспільства та природокористувачів, а також стимулюється природоохоронна діяльність природокористувачів. До них відносяться: платежі за забруднення, штрафи за порушення природоохоронних законів, норм і правил, прямі і непрямі субсидії приватним компаніям, субвенції регіональним і місцевим органам влади, кредити під низький відсоток, пільгові тарифи компаніям на очистку стоків на міських очисних спорудах і т. д. [1].

Найпоширеніший і значимий вид економічного стимулювання – займає платежі за забруднення. Система цих платежів набула поширення у Франції, Нідерландах, Великобританії ФРН і ін. Необхідно відзначити, що їх використовують і в Україні. Крім платежів за забруднення вод в ряді країн практикуються інші види платежів, які служать для економії ресурсів, обмеження споживання забруднюючих видів сировини і матеріалів, оплати послуг з ліквідації відходів і т.д. Так, в деяких країнах запроваджено особливий податок на оплату послуг зі збирання побутових відходів. Також розширюється практика заставних платежів (на склотару, акумуляторні батареї і т.д.).

При заборі води з поверхневих водних об'єктів діє ціла система підходів, пов'язаних із регіональним використанням цих джерел питного, господарсько-побутового водопостачання. У країнах з обмеженими водними ресурсами введені різні системи зборів – або єдина система для всієї держави, або диференційована система відповідно до потреб регіонів і муніципалітетів. Послідовне застосування такої системи веде до подальшого вдосконалення (розмір зборів встановлюється відповідно до якості води у водному об'єкті,

видом користування, об'ємом безповоротного водоспоживання, здатністю водного об'єкта до відновлення обсягу водних ресурсів і т. д.) [2].

Досить поширеним видом економічного стимулювання є також штрафи за порушення природоохоронного законодавства, які є загальноприйнятим принципом і вилучаються в відповідно до місцевих умов на основі великої кількості ставок. Розмір штрафів, як правило, залежить від ступеня забруднення в порівнянні з встановленими стандартами. Наприклад, в Нідерландах кількість скидаються забруднюючих речовин є основою для визначення розміру штрафу. Податкові заходи є одним з найбільш дієвих та ефективних способів зниження негативного впливу на навколишнє середовище [3].

В Австрії промисловим підприємствам на здійснення заходів з очищення стічних вод і охорони водних об'єктів, повітряного середовища, обробці і вторинному використанню відходів надається допомога в основному в формі позик під відносно невеликі відсотки, складові 6% на період в 10 років (у виняткових випадках – на 15 років). Така процентна ставка являє собою найвищий рівень субсидування вартості кредиту урядом. Це сприяє розробці нових екологічно чистих технологій.

У Фінляндії крім податкових пільг, застосовуються економічні заходи не пов'язані з наданням фінансової допомоги, такі як збори за скидання стічних вод у комунальну систему водовідведення, ліквідацію відходів, проведення заходів з охорони вод, боротьбі з розливами нафти, а так само спеціальні податки, якими обкладаються напої в тарі одноразового користування. При цьому органи влади різних рівнів мають більші правами з надання різних пільг і знижок в оподаткуванні при придбанні природоохоронного обладнання. Потрібно зауважити, що Фінляндія є найчистішою країною світу, там ви не побачите смітєвих бачків, з яких вивалюється сміття, батьки з дитинства вчать своїх дітей викидати сміття різні контейнери.

У ФРН реалізація природоохоронної політики супроводжується прийняттям цілого ряду економічних і фінансових заходів податкових стимулів, програм пільгового кредитування, субсидій на капітальні вкладення. Зокрема, закон про стягування зборів за скидання стічних вод передбачає застосування економічних інструментів, які доповнюють заходи адміністративного характеру [4]. Він містить в собі економічні стимули для вжиття заходів щодо скорочення обсягу зворотних вод і підвищення ступеня їх очищення, а також для розробки і впровадження прогресивних, мало- і безвідходних технологій. У встановлених цим законом рамках особи, відповідальні за збір стічних вод, мають можливість вибрати найбільш ефективні в економічному відношенні варіанти, починаючи від виплати штрафів до прийняття превентивних заходів. В частині охорони атмосферного повітря існує «положення про компенсацію», яке охоплює всі існуючі джерела викидів забруднюючих речовин, і надає компаніям велику свободу вибору щодо методів і засобів дотримання встановлених норм чистоти повітря. Компанії, розташовані в одному регіоні, змушені в забезпечувати дотримання

вимог щодо якості повітря в даній місцевості. З цією метою вони можуть об'єднати свої зусилля щодо зниження рівня викидів до встановлених норм.

У Нідерландах встановлена єдина система податку на паливо, а саме зборів за «забруднення повітря» і «шум дорожнього руху», засноване на аналізі альтернативних варіантів реалізації цих заходів. Надходження від податків на палива покривають всі витрати на санітарно-гігієнічні заходи (крім знешкодження ґрунту), вживання профілактичних заходів, компенсацію компаніям, субсидії на розробку чистих технологій і організацію полігонів для захоронення хімічних відходів. За рахунок цих надходжень покриваються також управлінські витрати підвідомчих установ, а витрати на знешкодження ґрунту повністю відшкодовуються їх загальних фондів.

Так само діє система справляння зборів за очистку міських стічних вод. Влада регіону несе відповідальність за встановлення зборів, що відрізняються один від одного в різних містах. Загальна сума зборів не повинна перевищувати витрати міських властей на очистку природних і стічних вод. Надходження спрямовуються на погашення витрат, на будівництво і експлуатацію систем очищення природних і стічних вод, і їх не можна використовувати в інших цілях. З набранням чинності закону про боротьбу із забрудненням навколишнього середовища (1983 р.) діє система справляння зборів за видалення міських відходів.

Таким чином, представлений європейський досвід показує, що регіональні органи управління природними ресурсами повинні бути власниками регіональних інвестиційних коштів і відповідати за їх розподіл.

Список використаних джерел:

1. Dzhanhyrov, D.A. (2010). Razvytye ekonomycheskoho ynstrumentaryya pryrodopolzovanyya v rehyone [Development of economic tools for environmental management in the region]. 350 [in Russian].
2. Bezsonnyi, V.L., Tretyakov, O.V. (2016). Analiz svitovoho ta vitchyznyanoho dosvidu vprovadzhennya intehrovanoho upravlinnya vodnymy resursamy [Analysis of world and domestic experience in the implementation of integrated water management] *Problemy vodopostachannya, vodovidvedennya ta hidravliky – Problems of water supply, drainage and hydraulics*. 27. 15-24. Retrived from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/PVVG_2017_27_4 [in Ukrainian].
3. Lozanskyy, V.R. (2000). Ekolohichne upravlinnya v rozvynutykh krayinakh svitu porivnyano z Ukrayinoyu [Environmental management in developed countries compared to Ukraine]. Kharkiv. UkrNDEP. 68.
4. Bezsonnyy V. L. (2019). Monitorynh poverkhnevyykh dzherel vodopostachannya v umovakh vprovadzhennya vodnoyi ramkovoyi dyrektyvy ES [Monitoring of surface resources of water supply in the conditions of implementation of water framework directives of EU. *Komunalne hospodarstvo mist - Municipal economy of cities*. 3. 69-76. Retrived from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/kgm_tech_2019_3_12 [in Ukrainian].

Наукове видання

«РЕГІОН – 2019: СТРАТЕГІЯ ОПТИМАЛЬНОГО РОЗВИТКУ»
МАТЕРІАЛИ МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
(м. Харків, 16 – 17 жовтня 2019 р.)

Збірник наукових праць

Українською, англійською, російською мовами

Відповідальний за випуск: *Ю.І. Кандиба*

Комп'ютерне верстання: *О.С. Суптелю, М.О. Логвинова*

Підписано до друку 08.10.2019 р. Формат 60x84/16.
Папір офсетний. Друк ризографічний.
Ум. друк. арк. 15,0. Обл.-вид. арк. 17,4.
Наклад 70 пр. Зам. № 82/19. Ціна договірна.

61022, Харків, майдан Свободи, 4
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Надруковано з готового оригінал-макету у друкарні ФОП Петров В.В.
Єдиний державний реєстр юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців.
Запис за № 24800000000106167 від 08.01.2009 р.
61144, м. Харків, вул. Гв. Широнінців, 79-В, к. 137,
тел. (057) 778-60-34, e-mail: bookfabrik@rambler.ru